

DE BEVRIJDING VAN WEST-EUROPA

Het einde van de
Tweede Wereldoorlog

Egbert van de Schootbrugge

Egbert van de Schootbrugge

DE BEVRIJDING VAN WEST-EUROPA

Het einde van de Tweede Wereldoorlog

Uitgeverij Omniboek

Ondanks de schijnbaar uitzichtloze situatie heerste er vastberadenheid in de westerse wereld en gloorde er zelfs hoop. Een Duitse invasie in Engeland is om diverse redenen, waaronder het gebrek aan landingsvaartuigen, nooit echt een strategische optie geweest, maar met de Duitse inval in Rusland was dit gevaar definitief geweken. En hoewel de Duitsers een groot deel van Europa in handen hadden, waren de Britse Royal Air Force en Royal Navy niet verslagen. Bovendien bevond zich in Afrika nog een aanzienlijke strijdmacht van bijna tweehonderdduizend manschappen van het Britse Eighth Army. In augustus van 1942 werd *Lieutenant General* Bernard L. Montgomery door de Britse premier Winston Churchill aangesteld als opperbevelhebber van deze strijdmacht in Afrika. Een krachtmeting tussen de legers van Montgomery en Rommel later dat jaar viel uit in het voordeel van eerstgenoemde. Toen op 23 oktober 1942 de Tweede Slag om El Alamein begon, was Rommel wegens medische redenen niet aanwezig op zijn hoofdkwartier. Toen beide heren in juni 1944 zich weer tegenover elkaar geplaatst zagen, was Rommel ook deze keer niet aanwezig bij de start van de geallieerde aanval. Opnieuw zou Montgomery triomferen, maar zover was het nog niet.

Met het vertrek van de British Expeditionary Force van het Europese vasteland in juni 1940 was het duidelijk dat West-Europa alleen door middel van een invasie bevrijd kon worden van de nazi's. Al in 1940 en 1941 werd door een kleine Britse staf gewerkt aan een aanvalsplan, maar de mondiale oorlogssituatie gaf geen aanleiding om dit voortvarend aan te pakken. Pas toen Amerikaanse planners zich in december 1941 bij de Britten aansloten, was er reden om concreter aan de slag te gaan. Een invasie in 1942 werd al snel uitgesloten en gedacht werd aan een aanvalsdatum 'ergens in 1943'. Voor 1942 werd besloten om de Duitsers uit te putten met de oorlog in Afrika, door middel van luchtaanvallen *auf der Heimat* en met het verlenen van ondersteuning aan de Sovjet-Unie.

Terwijl de Amerikanen voor de enorme uitdaging werden geplaatst om een krijgsmacht van wereldformaat op te bouwen die in staat zou zijn op twee fronten te vechten, droegen de Britten het gewicht van de Europese oorlog op hun nek. Londen werd daarbij en passant een vergaarbak van regeringen in ballingschap.

Van 14 tot 24 januari 1943 werd in Anfa, een voorstadje van de Marokkaanse stad Casablanca, een conferentie gehouden tussen de Britten en Amerikanen. Een van de gemaakte afspraken was dat, zodra het mogelijk was, in 1944 een aanval op het Europese vasteland zou plaatsvinden. Onder leiding van de Britse *Lieutenant General* Frederick E. Morgan werd een staf met de naam COSSAC – Chief of Staff to Supreme Allied Commander – samengesteld die belast zou worden met het ontwerpen van een aanvalsplan. Generaal Morgan was niet naïef, hij realiseerde zich dat zijn staf het raamwerk zou leveren voor de invasie en dat een nog te vormen hoofdkwartier de uitvoering van deze operatie voor zijn rekening zou nemen. Op 25 mei 1943 werd tijdens de derde conferentie van Washington als voorlopige aanvalsdatum voor Operation Overlord – zoals de operatie zou gaan heten – 1 mei 1944 vastgesteld. Dit voornemen werd op 24 augustus 1943 bekrachtigd tijdens de conferentie van Quebec.

Parallel aan deze ontwikkelingen verliep de opbouw van het Amerikaanse leger in Groot-Brittannië op volle toeren. Groot-Brittannië werd overspoeld met een schijnbaar onophoudelijke stroom manschappen en materieel. De militaire operatie tegen de Duitse U-boten in de Atlantische Oceaan had zijn vruchten afgeworpen en mede dankzij indrukwekkende inspanningen van de Britse en Amerikaanse marines in samenwerking met koopvaardij schepen maakten honderdduizenden manschappen in relatieve veiligheid hun oversteek. Op 30 mei 1944 bevonden zich uiteindelijk 1.526.965 Amerikaanse manschappen en ruim 16 miljoen ton uitrusting, materieel en bevoorradings in Groot-Brittannië.

Tijdens de invasie was tachtig procent van de schepen van Britse makelij. Omdat de Amerikanen in hun oorlog tegen Japan voornamelijk veroordeeld waren tot amfibische operaties was een groot deel van de Amerikaanse productiecapaciteit ten behoeve van bijvoorbeeld landingsschepen bestemd voor strijd in de Stille Zuidzee.

Het plannen van de invasie was geen simpel een-tweetje tussen de Verenigde Staten en Groot-Brittannië. Beide landen hadden hun eigen politieke en strategische agenda's. De Britten hadden onvoldoende personeel, aangezien tienduizenden mannen en vrouwen nodig waren ten behoeve van de Royal Air Force en de Royal Navy, de gevechten in Italië, de strijd tegen Japan en het uitoefenen van controle over het Britse Gemenebest. Dat laatste was overigens iets waar de Amerikanen tijdens de oorlog vrij ongevoelig voor waren. De Amerikanen op hun beurt hielden bijvoorbeeld de Britten deels in het ongewisse over hun oorlog tegen Japan. Desondanks werd er goed samengewerkt. Als een discussie eenmaal beslecht was, gingen beide landen vol overgave over tot uitvoering van het genomen besluit.

Naarmate de opbouw van het Amerikaanse leger in Groot-Brittannië vorderde, realiseerden de Britten zich steeds meer dat een Amerikaan het geallieerde opperbevel zou gaan voeren. Hoewel de Amerikanen dit onderwerp niet forceerden, was het gezien hun numerieke overwicht in manschappen en materieel ondenkbaar dat het Amerikaanse thuisfront een Britse opperbevelhebber zou accepteren. De meest logische keuze voor deze taak leek General George C. Marshall, de chef-staf van het Amerikaanse leger en rechterhand van president Roosevelt. Marshall was een begaafd militair, die uitblonk vanwege zijn organisatorische en politieke vaardigheden. Bovendien ambieerde hij de functie. De status en reputatie van Marshall waren dermate sterk dat het tijdschrift *Time* hem in 1943 uitriep tot Man of the Year en hem bestempelde tot 'militair staatsman'. Roosevelt, die bekend was met

de ambities van Marshall, had zijn eigen (inter)nationale overwegingen. In Washington had hij niet alleen een chef-staf nodig die bekend was met de oorlogstheaters in Europa en de Stille Zuidzee, maar ook een die in staat was beide theaters op organisatorisch en politiek vlak in goede harmonie met bondgenoten door de oorlog te loodsen. Voor Roosevelt was Marshall precies de man die hij in Washington nodig had. Op zondag 5 december 1943 spraken Roosevelt en Marshall elkaar in Caïro onder vier ogen, waarbij de president na enige omwegen aan Marshall vertelde dat hij het door hem begeerde commando niet zou krijgen.

Twee dagen later, op 7 december, precies twee jaar na de aanval op Pearl Harbor, vloog Roosevelt van Caïro naar Algiers, de hoofdstad van Algerije, waar hij een ontmoeting had met General Dwight D. 'Ike' Eisenhower. Na geland te zijn nam Roosevelt plaats in de Cadillac van Eisenhower en kwam meteen ter zake: 'Zeg Ike, jij krijgt het commando over Overlord.' Met zijn onverwachte aanstelling kreeg Eisenhower de uitdagende taak om zijn hoofdkwartier samen te stellen. Het hoofdkwartier kreeg de naam SHAEF, Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force (Hoofdkwartier van het Geallieerde Expeditieleger), waarbinnen Eisenhower aangesteld werd tot SCAEF, Supreme Commander Allied Expeditionary Force (Opperbevelhebber van het Geallieerde Expeditieleger). Als zijn chef-staf koos Eisenhower voor Lieutenant General Walter Bedell Smith, die ook in het Middellandse Zeegebied als zijn chef-staf had gefunctioneerd. Zoals reeds door Morgan was voorzien, werd zijn hoofdkwartier getransformeerd en werd hij de plaatsvervanger van Bedell Smith. Eisenhower beheerste het politieke spel en waakte ervoor dat hij bij het verdelen van de geallieerde functies zijn landgenoten voortrok, dit om te voorkomen dat hij beschuldigd zou worden van nepotisme, iets waar hij binnen zijn eigen Amerikaanse gelederen overigens minder zwaar aan zou tillen.

Zijn vier directe ondergeschikten waren daarmee allen Brits. Plaatsvervangend opperbevelhebber: *Air Marshal* Arthur Tedder. Commandant van de grondtroepen: General Bernard Montgomery. Commandant van de luchtmacht: *Air Marshal* Trafford Leigh-Mallory. Commandant van de zeevaart: *Admiral* Bertram Ramsay.

Van deze vier Britten zouden er twee niet delen in de vreugde van het overwinningfeest. Leigh-Mallory en Ramsay verongelukten respectievelijk op 14 november 1944 en 2 januari 1945 bij een vliegtuigongeluk.

In het najaar van 1943 was door de toenmalige planners van COSSAC besloten dat de bevelhebber van de 21st Army Group – waarvan de samenstelling op dat moment nog niet bekend was – verantwoordelijk zou zijn voor de uitvoering van de operatie en daarbij het gezamenlijke commando zou voeren over de Amerikaanse en Britse grondtroepen tijdens de eerste fase van Operation Overlord. Aangezien een Amerikaan aangesteld zou worden als geallieerd opperbevelhebber, was het gezien de Britse bijdrage aan het project logisch dat een Brit dit cruciale commando zou krijgen. Op Eerste Kerstdag 1943 werd bekendgemaakt dat General Bernard Montgomery het commando over de 21st Army Group zou voeren. De Britse premier Winston Churchill en de opperbevelhebber van de Britse imperiale generale staf, General Alan Brooke, hadden hem aangesteld zonder Eisenhower te consulteren. Ondanks de officiële aanstelling in december 1943 zou het tot vrijdag 21 januari 1944 duren voordat Eisenhower bevestigde dat Montgomery inderdaad voorlopig het bevel van de geallieerde strijdkrachten – waaronder dus ook Amerikaanse – in Frankrijk op zich zou nemen. Montgomery arriveerde op 2 januari 1944 in Groot-Brittannië om zijn nieuwe taak op zich te nemen. Op dat moment bevond Eisenhower zich in de Verenigde Staten, hij zou op 15 januari in Groot-Brittannië arriveren. Vanaf dat moment begon de uiteindelijke planning van Operation Overlord echt vaart te krijgen.

Op vrijdag 21 januari werd er een bespreking belegd, met het geallieerde opperbevel en officieren van de 21^e Legergroep. Als eerste werd het COSSAC-plan gepresenteerd. Het voorlopige operatieplan van COSSAC was resultaat van jarenlang onderzoek dat liep van de kustlijn van Nederland tot aan de Golf van Biskaje: ‘Hierbij bekeken ze de voor- en nadelen van elk strand waarop een landing zou kunnen plaatsvinden, van elke haven die veroverd moest worden, en vanuit welke locatie de operatie kon worden ondernomen. Bij elke mogelijkheid werd de vaarweg naar het strand, de gemiddelde windkracht en de getijden meegenomen; evenals de aard van het strand, de wegen landinwaarts, het achterland en mogelijke inundaties; de mogelijkheid tot een snelle verovering van een of meerdere belangrijke havens; de beschikbaarheid van luchthavens; de omvang van de luchtondersteuning die mogelijk was vanuit Groot-Brittannië; de vijandelijke strand- en kustverdedigingswerken en de troepensterkte ter plaatse; de locatie van dichtstbijzijnde vijandelijke marine-eenheden en mijnevelden; de omvang van de vereiste marine-inzet en ten slotte de capaciteit van het aanvalsgebied om een legermacht op het Europese vasteland op te bouwen.’

Het resultaat van dit onderzoek leverde vier mogelijkheden op: Pas-de-Calais, Normandië, het schiereiland Cotentin of Bretagne. Een exclusieve landing op een schiereiland werd te riskant geacht, omdat het gevaar bestond dat de Duitsers de landengte af zouden kunnen sluiten waarmee de gehele operatie zou mislukken. COSSAC zette daarom een streep door het schiereiland Cotentin en Bretagne. De meest geschikte optie was Pas-de-Calais, de kortste weg naar Duitsland en uitermate geschikt voor luchtondersteuning vanaf Britse vliegvelden. Maar juist om deze redenen werd ook deze optie van de lijst gestreept omdat de Duitsers dit zelf ook inzag en daar een formidabele verdedigingsmacht stationeerden. Geen van deze nadelen kleefde aan Normandië, een regio die minder sterk werd verdedigd en waarvan de stranden enig-

Directief voor generaal Eisenhower

DIRECTIEF VOOR DE OPPERBEVELHEBBER VAN HET GEALLIEERDE EXPEDITIELEGER

(Uitgegeven 12 februari 1944)

1. Hierbij wordt u aangewezen als geallieerd opperbevelhebber over de strijdkrachten die onder uw bevel geplaatst zijn voor de operaties om Europa te bevrijden van de Duitsers. U zult de titel Opperbevelhebber over het Geallieerde Expeditieleger dragen.
2. Taak. U zult het vasteland van Europa binnenvallen en in samenwerking met andere Verenigde Naties operaties ondernemen, gericht op het hart van Duitsland en de vernietiging van haar gewapende strijdkrachten. De datum voor het binnenvallen van het vasteland is de maand mei 1944. Nadat geschikte Kanaalhavens veiliggesteld zijn, zal aangestuurd worden richting het veiligstellen van een gebied dat toereikend is voor operaties tegen de vijand, zowel op de grond als in de lucht.
3. Ondanks de bovengenoemde streefdatum zult u te allen tijde voorbereid zijn om onmiddellijk het voordeel te halen uit gunstige omstandigheden, zoals de terugtrekking van de vijand van het front. Dit om een terugkeer op het vasteland van Europa te bewerkstelligen met de strijdkrachten die u op dat tijdstip tot uw beschikking hebt. Een algemeen plan voor deze operatie zal, na goedkeuring, aan u geleverd worden om u van dienst te zijn.
4. Bevel. U bent verantwoordelijk voor de Verenigde Chefs van Staven en u zult uw bevel gewoonlijk uitoefenen volgens het diagram in de bijlage. Directe communicatie met de Britse chefs van staven en die van de Verenigde Naties is toegestaan in het belang van het faciliteren van uw operaties en voor het regelen van nodige logistieke ondersteuning.
5. Logistiek. In het Verenigd Koninkrijk ligt de verantwoordelijkheid voor de logistieke organisatie, concentratie, beweging en bevoorrading van troepen om te voldoen aan de behoeften van uw plan bij de Britse legerministeries, wanneer het de Britse strijdkrachten betreft. Wanneer het de strijdkrachten van de Verenigde Staten betreft, zal de verantwoordelijkheid liggen bij de departementen van oorlog en marine van de Verenigde Staten. U zult op het vasteland verantwoordelijk zijn voor het afstemmen van logistieke maatregelen. U zult ook verantwoordelijk zijn voor het afstemmen van de benodigdheden van de strijdkrachten van Groot-Brittannië en de Verenigde Staten onder uw bevel.
6. Afstemming van operaties van andere strijdkrachten en bureaus. In voorbereiding van uw aanval op het door de vijand bezette Europa zijn zee- en luchtmacht, bureaus voor sabotage, subversie en propaganda, opererend onder verschillende autoriteiten, momenteel actief. U mag elke variatie die u wenselijk lijkt in deze activiteiten adviseren.
7. Relatie met troepen van de Verenigde Naties in andere gebieden. De verantwoordelijkheid voor het verstrekken van informatie in relatie tot de strijdkrachten van de U.S.S.R. om u te adviseren bij het timen van uw operaties, ligt bij de Verenigde Chefs van Staven. Men heeft begrepen dat de Sovjetstrijdkrachten een offensief zullen lanceren op ongeveer hetzelfde tijdstip als Overlord, met als doel het voorkomen dat de Duitse strijdkrachten zich zullen verplaatsen van het oost- naar het westfront. De geallieerde opperbevelhebber van Middellandse Zee, zal operaties uitvoeren die opgezet zijn om uw operatie te assisteren, inclusief het lanceren van een aanval op het zuiden van Frankrijk op ongeveer hetzelfde tijdstip als Overlord. Over de omvang en de timing van zijn operaties zal besloten worden door de Verenigde Chefs van Staven. U zult contact tot stand brengen met hem en uw standpunten en aanbevelingen ten aanzien van Middellandse operaties ter ondersteuning van uw aanval vanuit het Verenigd Koninkrijk voorleggen aan de Verenigde Chefs van Staven. De Verenigde Chefs van Staven zullen de troepen die opereren in Zuid-Frankrijk onder uw bevel plaatsen zodra u in de positie bent om dit bevel op u te nemen. U zult passende aanbevelingen doen die hiermee in overeenstemming zijn.
8. Relatie met geallieerde regeringen – het herstel van burgerregeringen en de bevrijde geallieerde gebieden en het besturen van vijandelijk gebied. Verdere instructies over deze onderwerpen zullen op een latere datum aan u verleend worden.

zins beschut lagen tegen de westenwind. Bovendien lag de haven van Cherbourg, evenals de havens in Bretagne, relatief dicht bij de landingsstranden. COSSAC begon dus een invasieplan voor Normandië te ontwerpen, maar voorzag geen landingsstrand op het schiereiland Cotentin. Het plan was gecentreerd rond de stad Caen en voorzag in drie landingsstranden waarop drie divisies zouden landen.

Nadat *Brigadier* McLean het COSSAC-plan had gepresenteerd, nam Montgomery het woord om het plan ten overstaan van de planners volkomen af te branden. Het verslag van de conferentie op 21 januari is daarin duidelijk: 'Generaal Montgomery stelt dat het – gezien de vijandelijke sterkte en snelheid van de opbouw – essentieel is dat er snel succes behaald dient te worden en dat een aanval met drie divisies, zoals die zojuist gepresenteerd is, niet kan volstaan om dit doel te behalen. Volgens het oorspronkelijke plan zouden we via een relatief smal front aanvallen; dit maakt het voor de vijand makkelijker om ons te lokaliseren en vast te zetten en voor onszelf moeilijker om snel uit te breken en hard en diep aan te vallen.' En de snelle verovering van een haven was ook belangrijk volgens Montgomery: 'zodat we niet geheel afhankelijk zijn van de Mulberry-havens. Als we de route naar Cherbourg in ogenschouw nemen, zien we dat het moerasland en de rivieren in de landengte van het schiereiland Cotentin een natuurlijk verdedigingswerk zijn; hier hebben wij zelf in 1940 ons voordeel uit behaald toen wij de Duitsers met slechts een brigade tegenhielden. Dit heeft tot gevolg dat we voor een snelle verovering van Cherbourg ook aan de andere kant van dit natuurlijke verdedigingswerk moeten landen. Hierom is het wenselijk om het voorgestelde aanvalsgebied uit te breiden naar de oostzijde van het schiereiland. Bij het bestaande plan zal er een klein bruggenhoofd zijn om vervolgooperaties te plannen, wat waarschijnlijk snel verstopt raakt. Het verdient de voorkeur om zo breed mogelijk te landen tussen de gebieden die bereikt kunnen worden door het zware geschut

bij Cherbourg en Le Havre. De Amerikaanse strijdkrachten zouden tot taak moeten hebben zo snel mogelijk Cherbourg en daarna de havens van Loire en Brest te veroveren, terwijl de Britse en Canadese strijdkrachten de vijandelijke hoofdmacht die vanuit het oosten en zuidoosten komt afhouden.'

Deze verslaglegging is om diverse redenen cruciaal. Ten eerste blijkt hieruit duidelijk dat het Montgomery – en dus niet Eisenhower – is geweest die het uiteindelijke plan heeft bedacht. Sommige bronnen, waaronder Harry C. Butcher in zijn in 1946 verschenen boek *My three years with Eisenhower*, verdraaien hier de feiten. Butcher heeft tijdens de oorlog drie jaar onder Eisenhower gediend. In strijd met het officiële verslag schrijft Butcher: 'Ike wilde dat de aanvalskracht van drie naar vijf divisies zou worden verhoogd en dat het aanvalsgebied zou worden verbreed.' Verder schrijft Butcher dat Leigh-Mallory weinig voelde voor luchtlandingsoperaties: 'Hij achtte het verkeerd om luchtlandingstroepen op het schiereiland Cotentin in te zetten, aangezien de verliezen vijfenzeventig tot tachtig procent zullen bedragen.' De notulen schetsen ook daar een ander beeld: 'Voor wat betreft de inzet van luchtlandingstroepen voelde hij [Leigh-Mallory] weinig voor inzet bij Caen, maar gaf sterk de voorkeur aan het voorstel van generaal Montgomery om ze op het schiereiland Cotentin in te zetten.'

Het klopt dat Eisenhower het plan van COSSAC te klein-schalig vond, maar Montgomery blijft de architect van het uiteindelijke operatieplan. Dit blijkt te meer uit een bericht dat Eisenhower de volgende dag per kabel aan Marshall stuurde: 'Na zorgvuldige bestudering van het tactische plan begrijp ik nu duidelijk Montgomery's bezwaar tegen de beperktheid van de aanval. Te weinig stranden en te beperkt om als doorgangswegen te kunnen dienen voor onze opbouw. We moeten breder denken om in de beginfase sneller succes te hebben, meer stranden veilig te stellen voor onze opbouw en in het bijzonder om direct een strijdmacht op

het Cherbourg [Cotentin] Schiereiland te krijgen, achter de natuurlijke verdediging die het scheidt van het vasteland. Op die manier is er een redelijke hoop dat we in korte tijd een haven verkrijgen. Dit moeten we doen.' Hieruit blijkt ontegenzeggelijk dat Overlord het geesteskind van Montgomery is geweest.

Om nog een andere reden is de verslaglegging van deze conferentie belangrijk. Het zou na de invasie uiteindelijk zes weken duren voordat Caen in geallieerde handen zou vallen. Zowel tijdens als na de campagne hebben de Amerikanen het Montgomery verweten dat hij geen doorbraak wist te forceren aan zijn kant van het front, terwijl Caen volgens het operatieplan al op 6 juni veroverd had moeten worden. Uit het verslag blijkt dat Montgomery vanaf het begin – terecht – had verwacht dat de Duitsers hun pantsereenheden richting de regio Caen zouden dirigeren om daar de invasie te stoppen en de geallieerden 'terug de zee in te drijven'. De Britten en Canadezen moesten deze pantsereenheden afweren, terwijl de Amerikanen de beoogde havens veilig zouden stellen. Zoals we later zullen zien, staat buiten kijf dat Montgomery in Normandië bij de uitvoering steken heeft laten vallen. Ook heeft zijn bravoure in de planningsfase over de verovering van Caen ongetwijfeld bijgedragen aan het beeld dat de Amerikanen van hem hadden.

Tijdens de conferentie vervolgde Montgomery: 'De expeditie zou moeten bestaan uit een front van twee legers, welke beide zouden zijn samengesteld uit twee legerkorpsen. Het gebied ten oosten van Bayeux, inclusief Bayeux, is voor de Britten en het gebied ten westen van Bayeux, exclusief Bayeux, is voor de Amerikanen. De luchtlandingsdivisies moeten op het schiereiland Cotentin worden ingezet om een snelle verovering van Cherbourg te ondersteunen.' Maar hoewel Montgomery het COSSAC-plan sterk bekritiseerde, werden enkele cruciale elementen eruit overgenomen; denk aan de misleidingsoperaties, het gebruik van de Mulberry-havens en

de scheiding van Amerikaanse en Britse stranden. De reactie van Eisenhower op het verhaal van Montgomery is ook vastgelegd: 'De opperbevelhebber is het met generaal Montgomery eens dat het wenselijk is dat de aanval versterkt moet worden en dat Cherbourg snel veroverd moet worden. [Eisenhower] stelde voor dat Montgomery het bevel zou voeren over de grondtroepen.'

Het oorspronkelijke COSSAC-plan voorzag eveneens een amfibische operatie in Zuid-Frankrijk, genaamd Anvil, die simultaan met Overlord moest worden gelanceerd om zo de Duitsers te dwingen een groot deel van hun troepen en reserves naar Zuid-Frankrijk te verplaatsen en daarmee de kans op succes voor Overlord te vergroten. Over dit plan heerste grote verdeeldheid binnen het Geallieerde opperbevel, Montgomery was fel tegen.

Bedell Smith was het met Montgomery eens, terwijl Freddie de Guingand, de chef-staf van Montgomery, het eens was met Eisenhower, die wist dat zijn baas Marshall graag wilde dat Anvil doorging en er daarom positief tegenover stond. Bedell Smith merkte op: 'Het meningsverschil over Anvil was niet een Amerikaans-Britse kwestie. Ik was het met Churchill eens en ondersteunde de visie van Brooke, terwijl [admiraal] Cunningham de visie van Eisenhower steunde. Het was geen nationalistische aangelegenheid.' Het plan leidde tot verhitte discussies, maar zou uiteindelijk, mede door het gebrek aan voldoende landingsvaartuigen, geen doorgang vinden. Uiteindelijk zou Operation Dragoon, de opvolger van Anvil, tien weken na D-day van start gaan.

Een ander lastig dossier voor Eisenhower waren de strategische bommenwerpers. Het kostte hem de nodige moeite om zeggenschap te krijgen over de Britse luchtmacht die betrokken waren bij de strategische bombardementen op Duitsland. Diverse Britten, onder wie *Air Chief Marshal* Sir Arthur T. 'Bomber' Harris, waren er namelijk van overtuigd dat ze Duitsland door middel van niet-aflatende grootschalige

Geallieerd opperbevel in West-Europa 1944-1945				
Maand	SHAEF	21st Army Group	12th Army Group	6th Army Group
Juni 1944				
Juli 1944				
Augustus 1944				
September 1944				
Oktober 1944	Eisenhower	Montgomery	Bradley	Devers
November 1944	6 juni 1944	6 juni 1944	14 juli 1944	1 augustus 1944
December 1944	8 mei 1945	8 mei 1945	8 mei 1945	8 mei 1945
Januari 1945				
Februari 1945				
Maart 1945				
April 1945				
Mei 1945				

bombardementen op steden en industriegebieden uiteindelijk op de knieën konden krijgen. Het was een krijgsmiddel waar ze geen afstand van wilden doen. Uiteindelijk werd overeengekomen dat Eisenhower zeggenschap zou krijgen over de inzet van deze bommenwerpers, maar dat de beoogde kanaaloversteek niet alle strategische bommenwerpers zou opslokken zodat de luchtcampagne tegen Duitsland onverminderd door kon gaan.

Tijdens een bespreking op 13 januari 1944 had Montgomery benadrukt dat hij het ‘algemene plan’ zou neerleggen, maar dat Bradley moest ‘handelen naar eigen goeddunken’. Het ‘geklaag’ moest stoppen en iedereen moest het plan ‘accepteren en ernaar handelen. Jullie moeten mij het vertrouwen geven. De Amerikanen hebben hun eigen doctrine. [...] De Britse en Canadese legers zullen doen wat ik zeg’. Hoewel Montgomery goed beseftte dat hij van zijn strijdmacht geen eenheidsworst kon maken, bleef hij over de schouders van de Amerikanen meekijken en hen van adviezen voorzien. Van-

wege de veelzijdigheid van Hobart’s Funnies – omgebouwde tanks geschikt voor een veelzijdigheid aan taken, waaronder bijvoorbeeld een mijnenruimer en een genietank – raadde hij de Amerikanen aan om van deze voertuigen gebruik te maken en was hij bereid een derde van deze voertuigen beschikbaar te stellen. Afgezien van de amfibische DD tanks, werd er geen gebruikgemaakt van dit aanbod. Dat dit aanbod werd afgeslagen is niet per se een teken van Amerikaanse neerbui-gendheid richting Britse inventies; het onderhoud, de reparaties en de extra logistieke handelingen die daarmee gepaard zouden gaan maakten namelijk deel uit van de besluitvor-ming. De keerzijde was dat de Amerikanen op Omaha Beach de Duitse mijnen handmatig moesten uitschakelen omdat ze niet beschikten over de Crab-tanks.

Niet alleen hun Britse bondgenoot, ook het Amerikaanse opperbevel in Washington dacht mee. Bedell Smith merkte op: ‘Wij werden door het War Department altijd beschuldigd van onnodige bezorgdheid over slechts een bepaald gebied.

Er kwamen allerlei figuren langs om ons advies te geven. Deze mensen waren onze vrienden, maar wij beschuldigden hen ervan dat ze bureausoldaten waren... wij moesten hun vertellen hoe de vork in de steel zat. We vertelden ze dat ze naar de stranden moesten kijken en niet naar de theoretische capaciteiten.' Toch waren niet alle adviseurs die langskwamen bureausoldaten. In het voorjaar van 1944 werd *Major-General* Charles H. Corlett door Marshall overgeplaatst naar Groot-Brittannië om zijn ervaring met amfibische operaties in het Stille-Oceaangebied met de Amerikaanse planners te delen. Begin 1944 was Corlett als commandant van de 7th Infantry Division betrokken geweest bij de Slag om Kwajalein, een eiland in de Stille Zuidzee en beschikte dus over praktijkervaring. Corlett adviseerde bijvoorbeeld om tanks geschutsklaar op de landingsschepen te zetten, zodat ze direct operationeel zouden zijn. Verder beargumenteerde hij dat de amfibische DD tanks te kwetsbaar zouden zijn tijdens de operatie, wat op Omaha Beach werkelijkheid bleek. Met de adviezen van Corlett werd niets gedaan, 'ik voelde me als een klootzak van buitenaf', zei hij teleurgesteld.

De Atlantikwall

Tijdens een militaire conferentie op 20 maart 1944 drukte Hitler zijn bevelhebbers in het westen op het hart: 'In geen geval mag de vijandelijke landingsoperatie langer dan enkele uren, of, in het uiterste geval, enkele dagen duren.' Net als de rest van de wereld beseften de Duitsers dat de geallieerde invasie ophanden was. Mochten de geallieerden erin slagen een bruggenhoofd op het Europese vasteland te vestigen, dan zou een nederlaag onvermijdelijk zijn. Om de dreigende nederlaag af te wenden, waren de Duitsers voor een groot deel afhankelijk van hun Atlantikwall.

Enkele jaren eerder had Hitler geen enkele rekening gehouden met een dergelijke dreiging. Op 11 juni 1941 vaardigde

Hitler Weisung No. 32 für die Kriegführung uit, waarin de 'voorbereidingen voor de periode na Barbarossa', de Duitse aanval op de Sovjet-Unie, uiteen werden gezet. Hierin stelde hij optimistisch dat Duitsland en Italië na de vernietiging van de Sovjetlegers de militaire heersers van Europa zouden zijn. Hij vervolgde: 'Serieuze dreiging voor het Europese land bestaat dan niet meer.' In het voorjaar van 1942 was het optimisme van Hitler al fors getemperd. De snelle overwinning op de Sovjet-Unie was uitgebleven, waarmee de door hem geconstateerde dreiging voor het Europese land nog niet was geweken. Nadat Japan op 7 december 1941 in Pearl Harbor de Verenigde Staten had aangevallen, verklaarde Hitler op 11 december de oorlog aan de Verenigde Staten. Nu Groot-Brittannië er een krachtige bondgenoot bij had gekregen, besepte Hitler dat zijn westelijke flank sterker verdedigd moest worden. Slechts drie dagen na zijn oorlogsverklaring gebod hij voor de eerste keer aan zijn ondergeschikten dat er voorbereidingen moesten worden getroffen voor het bouwen van een verdedigingsmuur aan de Atlantische kust.

Op 23 maart 1942 bracht Hitler zijn verwachtingen onder woorden in Weisung No. 40, waarin hij onder meer stelde: 'De kustlijn van Europa zal in de komende maanden worden blootgesteld aan het gevaar van vijandelijke landingstroepen.' Er werd bevolen dat er een verdedigingslinie gebouwd moest worden die de vijandelijke landingen kon afslaan. Acht dagen eerder, op 15 maart 1942, had Hitler *Generalfeldmarschall* Gerd von Rundstedt aangesteld als *Oberbefehlshaber West*. Hiermee viel het verdedigingsplan onder diens verantwoordelijkheid. Aangezien Von Rundstedt niet warmliep voor het idee om langs de Atlantische kust van Noorwegen tot Spanje een 'verdedigingsmuur' te bouwen, verliepen de vorderingen moeizaam. De uitvoering van de werkzaamheden was de verantwoordelijkheid van Organisation Todt, onder leiding van de rijksminister voor Bewapening en Munitie Albert Speer. Organisation Todt was een

Erwin Rommel (links) en
Gerd von Rundstedt.

EEN PRACHTIG OVERZICHT IN WOORD EN BEELD VAN DE BEVRIJDING AAN HET WESTFRONT

De bevrijding van West-Europa is een rijk geïllustreerd, chronologisch opgebouwd boek over de elf maanden durende bevrijding aan het westfront. Het schakelt voortdurend tussen bevrijd en bezet gebied, tussen de geallieerden en de nazi's. Naast de strijd in Noord-Frankrijk en de bevrijding van België en Nederland wordt de nadruk gelegd op Operation Market Garden, het Hürtgenwald, de Slag om de Schelde, het Ardennenoffensief en het Rijnlandoffensief. Het verhaal wordt ondersteund door kaderteksten waarin hoofdrolspelers en grote gebeurtenissen worden uitgelicht.

Egbert van de Schootbrugge is freelance onderzoeker. Eerder schreef hij *De Tweede Wereldoorlog en het verzet*. Daarnaast vertaalde en redigeerde hij boeken als Richard Overy's *De Tweede Wereldoorlog* en *Het dagelijks leven in de Tweede Wereldoorlog*.

Uitgeverij Omniboek

www.omniboek.nl

